

Ball Pla

Vilafranca del Penedès

Ubicació

Comarca: Alt Penedès
Lloc/Adreça: Casc antic

Coordenades:

Latitud: 41.34637
Longitud: 1.69811
UTM Est (X): 391083
UTM Nord (Y): 4578026

Classificació

Número de fitxa 08305 - 290
Àmbit: Patrimoni immaterial
Tipologia Música i dansa
Estil / època: Contemporani
Segle XIX-XX
Estat de conservació Bo
Protecció Inexistent
Accés Fàcil
Ús actual: Lúdic
Titularitat Pública

Fitxes associades:

[Festa Major de Sant Fèlix](#)

Autoria de la fitxa Jordi Montlló Bolart
Data de registre de la fitxa: dj., 18/10/2007 - 02:00

Descripció

Els homes seleccionaven la parella per ballar tot oferint un cistellet de flors amb un petit tortell o coca rodona al mig. El ballador fa un quart de volta a dreta i esquerra dirigint-se a la balladora i aquesta respon amb els mateixos moviments, però menys marcats, acceptant la cortesia del ballador. A continuació fan una

volta sencera per sota els arcs que formen els braços. D'això se'n diu fer rístol. A continuació amb un moviment més mogut s'ajuntaven totes les parelles per fer la ruda o rodona.

Els primers en obrir el ball eren les autoritats, els prohoms de les confraries o els administradors. A la tarda es feia la subhasta, a fi que ballés el públic. "L'encantador", nom que se li posava a uns dels organitzadors de la festa, amb el braç enlairat i sostenint una coca amb un mocador anava donant voltes per la plaça cridava: ""Deu rals, catorze rals, catorze i mig ... a la una, a les dues, ..." . El que guanyava el ball començava a ballar i tot seguit per les altres persones del públic. A mig ball, es feia "cama", els balladors paraven una estona per fer recompte de la col·lecta i repartir-se-la. L'import del ball subhastat quedava a favor de les confraries organitzadores de la festa.

Història

El ball pla era un ball molt generalitzat a Catalunya i un dels més típics. Una de les referències més antigues es troba en un romanço popular imprès l'any 1616. Es tractava d'un ball molt popular que tothom sabia ballar.

Es manté força viu fins a finals del segle XIX. L'acompanyament musical variava segons el lloc. De vegades, a manca d'orquestra, es cantava servint-se de corrandes. En alguns llocs, una estrofa la cantaven els balladors i la següent les balladores. Així, mentre uns cantaven, els altres dansaven. Al Penedès, l'acompanyament més freqüent eren el flabiol, el tamborí i la manxa borrega.

A Vilafranca del Penedès, el ball pla es ballava totes les diades importants a la sortida dels oficis religiosos. Es ballava davant de l'església o l'actual plaça de la Constitució, que abans es deia plaça del blat. També es ballava en diades especials, com la visita del rei Carles IV (l'any 1802) o la convocatòria de corts i sanció de l'estatut reial (l'any 1834). També es ballava en diferents aplecs: el de Sant Pau o el de Penyafel.

La recuperació del ball, a Vilafranca, es produeix l'any 1973, per un primer grup format íntegrament per noies de l'Institut Eugeni d'Ors i assessorades per Claudi Badell. El vestuari fou dissenyat per Manel Baró. Les que feien de nois portaven una camisa blanca, uns pantalons negres per sobre el genoll, una armilla, mitgetes i espartenyas de pagès. Les noies portaven faldilles de color lila amb motius formats per raïms de diversos colors, una camiseta de color negre, un davantal i un mocador verd i una cinta al final de les faldilles, també verda; i un ret al cap i espartenyas. Aquest grup va funcionar fins l'any 1975.

L'any 1977 es va tornar a ballar amb nois i noies. L'any 1986 va haver canvis de balladors. Entre aquests dos anys es va canviar el vestuari (1983). Els nois portaran mitges blanques, espartenyas de betes, pantalons de vellut marró fins a mitja cama, una armilla de vellut marró, una camisa blanca sense coll i una faixa de color negre. Les noies portaven uns bombatxos, enagos i la faldilla, un davantalet brodat, "manguitos", cosset, una ret al cap, espartenyas de betes i un collaret arrapat al coll amb un medalló.

Bibliografia

BAYER, Xavier i altres (1997). Abecedari de la Festa Major de Vilafranca del Penedès. Edita Vilatana, C.B. Vilafranca del Penedès.

CUSCÓ i CLARASÓ, Joan (1989). El ball pla. Caixa Penedès. Vilafranca del Penedès.

